

„Drugi Okrągły Stół Sądownictwa Konstytucyjnego”, Warszawa, 22 listopada 2018 r.

W dniu 22 listopada 2018 r. w Auli Schumana, znajdującej się na terenie kompleksu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego im. ks. prof. dr hab. Ryszarda Rumianka, przy ul. Wóycickiego w Warszawie, odbyło się seminarium zatytułowane „Drugi Okrągły Stół Sądownictwa Konstytucyjnego”. W intencji organizatorów spotkania naukowego, tj. pracowników Katedry Prawa Konstytucyjnego Wydziału Prawa i Administracji UKSW, stanowiło ono kontynuację „Pierwszego Okrągłego Stołu Problematyki Sądownictwa Konstytucyjnego”, który odbył się w listopadzie 2017 r. Tym samym zaczęła się w praktyce kształtować formuła corocznych „okrągłych stołów” jako forów cyklicznej dyskusji naukowej poświęconej szeroko pojętej problematyce sądownictwa konstytucyjnego. W opinii prof. dr hab. Mirosława Granata, kierownika ww. katedry, aktualny stan sądownictwa konstytucyjnego w Polsce nie może oznaczać zaniechania debaty nad problematyką badania zgodności prawa z konstytucją. Przeciwnie, konieczne jest stałe podtrzymywanie, a zarazem rozwijanie dyskursu naukowego poświęconego temu zagadnieniu. Nie ulega przy tym wątpliwości, że obfituje ono w ciekawe, a w części nie dość szeroko omówione przez doktrynę prawa zagadnienia badawcze. Tym samym debata na temat problemów sądownictwa konstytucyjnego dalece wykracza poza komentowanie szczegółowych zagadnień związanych z orzecznictwem polskiego Trybunału Konstytucyjnego – czy wręcz bieżącego omawiania judykatów wydawanych przez ten sąd konstytucyjny.

„Drugi Okrągły Stół Problematyki Sądownictwa Konstytucyjnego” rozpoczął się krótkim wystąpieniem prof. dr hab. Mirosława Granata,

który przypomniał przedstawioną wyżej ideę corocznej organizacji seminarium. Oficjalnego otwarcia spotkania dokonała prodziekan WPiA UKSW, a także pracownik Katedry Prawa Rzymskiego, dr hab. Anna Tarwacka, prof. UKSW, witając uczestników, a także zwracając uwagę na fakt, iż działalność występującego w Republice Rzymskiej urzędu cenzora do pewnego stopnia odpowiadała współczesnej aktywności sądów konstytucyjnych jako organów dokonujących wykładni ustawy zasadniczej. Następnie niezwłocznie przystąpiono do merytorycznej części spotkania, na którą składały się trzy sesje.

Pierwsza z przewidzianych w programie seminarium sesji, zatytułowana „Podstawy doktrynalne sądowej kontroli konstytucyjności prawa”, została przeprowadzona pod przewodnictwem moderatora, prof. dr hab. Marii Kruk-Jarosz (Uczelnia Łazarskiego w Warszawie). Sesja ta objęła trzy wystąpienia oraz dyskusję. Jako pierwszy zabrał głos prof. dr hab. Andrzej Dziadzio (UJ), przedstawiając referat pt. *Między ideą a praktyką ustrojową: o drodze Austrii do sądu konstytucyjnego*. Zdaniem prelegenta wprowadzony w Austrii w 1920 r. model skoncentrowanej kontroli konstytucyjności prawa wywodził się z tradycji ustrojowych oraz dorobku doktrynalnego monarchii habsburskiej. Ponadto, wbrew obiegowej opinii, twórcą teoretycznych podstaw tego modelu, powszechnie znanego jako „kelsenowski”, był Georg Jellinek, zaś Hans Kelsen dokonał „rewitalizacji” poglądów tego myśliciela. Kolejne wystąpienie, wygłoszone przez dr. Bartosza Lewandowskiego (UW), zostało zatytułowane *Recepcja czy oryginał? Początki sądowej kontroli konstytucyjności prawa w Czechosłowacji*. Autor przybliżył podstawy ustrojowe czechosłowackiego Sądu Konstytucyjnego oraz praktykę jego funkcjonowania w latach 1920–1941, podkreślając, iż na jego utworzenie nie miał wpływu pojawiający się w ówczesnej Europie, w szczególności w sąsiedniej Austrii, nurt normatywizmu prawniczego (tzw. czysta teoria prawa). Przeciwnie, czechosłowaccy twórcy koncepcji ustrojowej tego organu chcieli się do pewnego stopnia odciąć od dorobku austrowęgierskiej myśli prawniczej. Trzeci referat, którego autorem był dr hab. Piotr Mikuli, prof. UJ, nosił tytuł *Wpływ judicial review na sądową kontrolę konstytucyjności w Europie*. Autor stwierdził, że jakkolwiek koncepcja *judicial review* ma swoje korzenie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, to oparty na niej

model rozproszonej kontroli konstytucyjności prawa został wprowadzony do niektórych państw skandynawskich, w szczególności Norwegii i Islandii. Zauważył również, że wskutek stopniowego wytwarzania się tego typu praktyki orzeczniczej sądów powszechnych pojawia się zwykle tendencja do jej konstytucjonalizacji.

Moderatorem drugiej sesji, zatytułowanej „Zasada domniemania konstytucyjności prawa i jej znaczenie”, był Wojciech Hermeliński (sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku, Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej). W ramach tej części seminarium również zostały wygłoszone trzy referaty. Pierwszy, autorstwa dr Marzeny Laskowskiej (Kancelaria Sejmu), zatytułowano *Wszelstronne wyjaśnienie sprawy przez Trybunał Konstytucyjny a domniemanie konstytucyjności ustaw*. Autorka omówiła teoretyczne aspekty owego domniemania, stwierdzając, że Trybunał Konstytucyjny postrzega je jako obowiązującą zasadę normatywną, odnoszącą się do wszystkich aspektów kontroli konstytucyjności (materialnego, proceduralnego oraz kompetencyjnego). Stwierdziła również, iż z kwestią domniemania konstytucyjności wiąże się wiele problemów praktycznych, co rodzi potrzebę pogłębienia rozważań na temat praktyki orzeczniczej Trybunału w zakresie tego zagadnienia. Kolejna referentka, dr hab. Monika Florczak-Wątor, prof. UJ, przedstawiła wystąpienie na temat *Problem domniemania konstytucyjności ustawy oczywiście niekonstytucyjnej*. Zdaniem autorki w świetle orzecznictwa konstytucyjnego możliwe jest zakreślenie pojęcia „oczywistej niekonstytucyjności”, przy czym owa cecha normy prawnej wynika co do zasady, z faktu, iż Trybunał Konstytucyjny dokonał już jednoznacznej, negatywnej oceny tego typu normy. Referentka podkreśliła, iż wystąpienie „oczywistej niekonstytucyjności” skutkuje brakiem możliwości zastosowania w takich przypadkach domniemania konstytucyjności. Trzeci prelegent, dr Marcin Dąbrowski (UWM), zaprezentował referat pt. *Dopuszczalność wzruszenia domniemania konstytucyjności ustaw przez sądy*. Wystąpienie zawierało wiele odniesień do trwającego od końca 2015 r. kryzysu ustrojowego wokół Trybunału Konstytucyjnego. Zdaniem autora ów kryzys spowodował istotne osłabienie rangi zasady domniemania konstytucyjności, uprawniając sądy – w szczególnych przypadkach – do jej niezastosowania.

Kolejna część spotkania naukowego objęła dyskusję nad referatami wygłoszonymi podczas pierwszej i drugiej sesji. Głos zabrali prof. dr hab. Mirosław Wyrzykowski (UW), dr hab. Marzena Kordela, prof. UAM, a także niemal wszyscy dotychczasowi prelegenci.

Trzecia część seminarium, zatytułowana „Jak dalece można rozproszyć kontrolę konstytucyjności prawa w modelu scentralizowanym?” przebiegła pod moderacją prof. dr hab. Sławomiry Wronkowskiej-Jaśkiewicz (UAM, sędzia Trybunału Konstytucyjnego). Autorzy poszczególnych referatów, tj. Katarzyna Gonera (sędzia Sądu Najwyższego), dr hab. Leszek Bosek, prof. UW (sędzia Sądu Najwyższego) oraz prof. dr hab. Piotr Kardas, UJ, omówili problematykę rozproszonej kontroli konstytucyjności prawa w dorobku orzeczniczym poszczególnych izb Sądu Najwyższego, tj. Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych (Katarzyna Gonera), Izby Cywilnej (Leszek Bosek), a także Izby Karnej oraz sądów powszechnych (Piotr Kardas). Autorzy zwrócili szczególną uwagę na przypadki, gdy poszczególne izby Sądu Najwyższego podejmowały działania, którym można przypisać charakter instrumentów z zakresu kontroli konstytucyjności prawa, np. wyjątkowej odmowy zastosowania w danej sprawie podlegającej rozpatrzeniu określonego przepisu ustawowego. We wszystkich wystąpieniach w ramach trzeciej sesji zwrócono uwagę na powściągliwość sędziów Sądu Najwyższego w zakresie uciekania się do tego typu technik orzeczniczych, aczkolwiek zarysowały się pewne rozbieżności dotyczące praktyki orzeczniczej poszczególnych izb.

W stosunku do pierwszej edycji seminarium nowością stanowiły uwagi podsumowujące, poświęcone tematyce trzeciej sesji, które wygłosiła prof. dr hab. Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz. Następnie przeprowadzona została kolejna dyskusja, podczas której głos zabrali, poza prelegentami, dr hab. Witold Płowiec (UAM), dr Mikołaj Hermann (UAM), ponownie dr hab. Marzena Kordela oraz mgr Maciej Pach (UJ).

W końcowej części seminarium ponownie głos zabrał prof. dr hab. Mirosław Granat. Obok podziękowań dla referentów i moderatorów podkreślił doniosłość problematyki przybliżonej podczas poszczególnych sesji spotkania, co zachęca do kontynuowania rozważań dotyczących omówionych kwestii. Ponadto zapowiedział publikację wyników badań zaprezentowanych podczas seminarium w nowej publikacji, nawiązującej

do monografii zbiorowej pt. *Sądownictwo konstytucyjne. Teoria i praktyka*, która ukazała się nakładem Wydawnictwa Naukowego UKSW we wrześniu 2018 r. Na koniec do wszystkich uczestników spotkania skierowane zostało zaproszenie do udziału w kolejnej edycji „Okrągłego Stołu Sądownictwa Konstytucyjnego”, która została zaplanowana na listopad 2019 r.

Piotr Chybalski – doktor nauk prawnych, Katedra Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie